

Palkkatukimäärärahoja on nostettava – monilla alueilla tukirahat jo loppuneet

Kaavailtujen sosiaaliturvaleikkausten rinnalla on turvattava mahdollisuus ansiotyöhön sosiaaliturvan sijaan. Palkkatukimäärärahoja on nostettava, jotta hallitus pääsee työllisyystavoitteeniinsa. Nyt palkkatukimäärärahat ovat loppuneet monella paikkakunnalla jo huhtikuun lopussa.

Työttömyys kasvaa ja pitkäaikaistyöttömien määrä on jo yli 100 000 henkilöä. Koko työttömien joukko on lähes puoli miljoonaa henkilöä. Palkkatuen etu on sen monipuolisuus työvoimapolitiittisena työvälineenä. Palkkatuella työllistytään yrityksiin, kuntiin ja yhdistyksiin.

Palkkatukea uudistettiin vuoden 2015 alusta. Tavoitteena oli helpottaa palkkatuen byrokratiaa ja tehdä palkkatuesta etenkin yrityksille aiempaa houkuttelevampaa.

Palkkatuki uudistus ei kaikilta osin onnistunut. Ongelmaksi ovat muodostuneet palkkatukirahituksen ”osavuotisuus” ja toisaalta palkkatuen myöntävien viranomaisten lyhytjänteinen päätöksenteko, joka ei mahdollista heikossa työmarkkinatilanteessa olevien henkilöiden kestävää työllistämistä tukevien pitkäjänteisten palveluketjujen toteutumista.

- Osatyökykyisten palkkatukiprosentille tehtiin 50 %:n katto. Tämä on johtanut siihen, että yhdistykset eivät ole voineet palkata osatyökykyisten tuella, koska yhdistykset eivät voi kattaa ylimeneviä kustannuksia pitemmältä työajalta. Pienemmillä paikkakunnilla järjestötoimija voi kuitenkin olla ainoa toimija, joka voisi työllistää työelämän ulkopuolella kauan olleita henkilöitä.
- 300 päivää työmarkkinatuen perusteella oleville suunnattu palkkatukimääräraha 40 % TE-hallinnon työllisyysmäärärahoista ei ole toiminut tarkoituksenmukaisesti. Yhdistyksiin työllistäminen tällä määrärahalla ilman kuntien työllistämislisää (jota on vain harvassa kunnassa) tarkoittaa yleensä sitä, että voidaan työllistää vain 3 vuotta 3 kk työttömänä olleita. Eli jos henkilö on ollut 500 päivää ansiosidonnaisella työttömyysturvalla, tämän lisäksi edellytetään 300 päivää passiivista työmarkkinatukea – yhteensä vähintään 800 päivää työttömyyttä.
- Näillä edellytyksillä työllistettävien joukko jää ohueksi – ja monessa todistettavassa tapauksessa tarvittaisiin päihdekuntoutusta ennen edes kuntouttavan työtoiminnan jaksoa ja myös tukea päihdekuntoutumiseen työllistämistoimenpiteiden rinnalla.
- Kun palkkatukirahat ovat samalla momentilla starttirahojen kanssa, on käytäntö monilla alueilla muuttunut ELY-keskuksissa tehtyjen paikallisten, äkkijyrkkien priorisointien takia välityömarkkinatoimijoille niin ennakoimattomaksi, että se vaarantaa koko työllistämistoiminnan jatkuvuutta. Heikoimmassa työmarkkina-asemassa olevien henkilöiden tarvitsemaa pitkäjänteistä, kestäviin tuloksiin johtavaa palvelupolkua ei voida viedä eteenpäin, jos rahoitus katkeaa kesken prosessin.

Palkkatuki on tärkeä työvoimapolitiittinen keino tukea vaikeasti työllistyviä työttömiä henkilöitä takaisin työelämään hyvinkin pitkien työelämästä poissaolojen jälkeen. Palkkatukea tarjotaan työttömyyden pitkittyessä tai osatyökykyisyyden perusteella. Palkkatuki on työttömän viimeinen työehtosopimusten mukainen tuki päästä takaisin normaaliin työelämään. Euroopassa se on yleisessä käytössä.

Kunnissa yleistyvä kuntouttava työtoiminta on tarkoitettu sellaisille henkilöille, jotka tarvitsevat henkilökohtaista ohjausta ja tukea arjen hallintaan. Toimintaa rahoitetaan ylläpitokorvauksella. Se ei ole markkinaehtoista toimintaa eikä sillä saa tuottaa palveluja tai hyödykkeitä.

Palkkatukimäärärahojen vähyydestä johtuen kaikille toimijoille ei vuoden alustakaan lähtien riitä palkkatukea. Tämä on esimerkiksi Pohjois-Karjalassa tarkoittanut sitä, että ainoastaan työllisyyspoliittisille hankkeille on myönnetty palkkatukea. Joillakin Pohjois-Karjalan kunnilla esim. Juuassa ei ole työllisyyspoliittista hanketta eikä näin ollen yhdistystoimijaa, jolla olisi mahdollisuus työllistää palkkatuella.

Lisätietoja:

puheenjohtaja Jukka Haapakoski, Työttömien valtakunnallinen Yhteistoimintajärjestö - TVY ry, jukka.haapakoski@tvv.fi

toimitusjohtaja Hilikka Halonen, Merikosken Meri-Lapin Työhönvalmennus-säätiö, hilikka.halonen@meriva.fi

Oppimisen tunnistaminen työhönkuntoutuksen prosesseissa

Hallitusohjelmassa linjataan kuntoutuksen kokonaisuudistuksen toimeenpanosta. Välityömarkkinatoimijoiden näkökulmasta kokonaisuudistus on tarpeellinen. Kuntoutusjärjestelmä on sekava ja osin myös tehoton (Lapin yliopiston tutkimus/Jari Lind). Työhön kuntoutuksen lisäksi myös Kelan kuntoutuspalveluissa on hyvin työvaltaista ja työssä tapahtuvaa kuntoutusta. Työhönkuntoutuminen on prosessi, jossa tapahtuu myös työn oppimista.

Yhteistyö koulutusorganisaatioiden kanssa on oltava joustavaa, jotta työhönkuntoutuja hyötyy kuntoutuksesta ja siinä tapahtuvassa oppimisesta. Hänen on voitava osana työhönkuntoutusta tai työhönvalmennusta näyttää oppimansa ja saada mahdollisuus myös sen tunnistamiseen esim. näyttötutkinnon kautta. Organisaatioiden hallintorajat, kuntoutusprosessin jäykkyys tai organisaatioiden välinen rahaliikenne eivät saa olla este järkevälle oppimista sisältävälle kuntoutusprosessille. Valitettavasti tänä päivänä Kelan kuntoutujan tai kuntoututtavan työtoiminnan asiakkaan osaaminen jää usein tunnustamatta, koska näyttötutkinnolle ei löydy maksajaa tai kuntoutujan on vaikea osallistua oppilaitoksen järjestämään toimintaan osana kuntoutusprosessiaan.

Lisätietoja:

toimitusjohtaja Hilikka Halonen, Merikosken Meri-Lapin Työhönvalmennus-säätiö, hilikka.halonen@meriva.fi,

toiminnanjohtaja Mari Ahonen-Walker, Valtakunnallinen työpajayhdistys TPY ry, mari.ahonen-walker@tpy.fi

Sosiaaliturvaleikkausten kohdentuminen moniongelmaisille henkilöille lisää muita yhteiskunnan kuluja – kolmannen sektorin tuki välttämätöntä

Hallitusohjelmassa suunniteltujen leikkausten kohdentumista on harkittava uudelleen. Nyt hyväksytyssä ohjelmassa leikkaukset ovat kohdentumassa niin, että kaikista huonoimmassa asemassa olevien tilanne huononee entisestään, kun heille tulee entistä raskaampi maksutaakka. Nämä yhteiskunnan jäsenet ovat kestävässä tilanteessa, jos leikkausten kohdentamista ei harkita uudestaan. Rankimmin leikkaukset kohdistuvat nyt niihin, joilla on pienet tulot ja paljon terveysongelmia. Jo vuonna 2011 oli noin puoli miljoonaa kotitaloutta, joilla tulot riittivät huonosti lääkkeiden hankintaan.

Hallitusohjelman mukaan lääkkeitä ja matkoista maksettavat korvaukset pienenevät samalla kun sosiaali- ja terveydenhuollon maksut nousevat ja eläkkeensaajien asumistuki siirretään yleisen asumistuen piiriin. Tällöin leikkaukset kohdistuvat jo valmiiksi kaikista köyhimpiin yhteiskunnan jäseniin (EU:n köyhyysmittarin mukaan Suomessa on 900 000 köyhyysrajan alapuolella olevaa); työkyvyttömyyseläkkeellä oleviin (260 000; mielenterveyssyistä 113 000, joista n. 43 000 Kelan peruseläkkeen varassa), pitkäaikaistyöttömiin, jotka ovat työmarkkinatuen varassa 104 200 sekä pitkään ja vakavasti sairastaneet. Taloudellisen tilanteen heikentyminen voi johtaa negatiiviseen kehittymiskierteeseen, jossa arkielämän taloudellinen ahdinko ja elämänhallintaongelmat aiheuttavat mielenterveysongelmien lisääntymistä. Tämän seurauksena julkisen sektorin menot toisaalla vain kasvavat entisestään.

Erittäin hyvä uudistus on, että hallitusohjelman mukaan työn vastaanottamista estäviä kannustinloukkuja puretaan ja rakenteellista työttömyyttä alennetaan. Työelämän kehittäminen ja tuloloukkujen purkaminen mahdollistaa aiempaa paremmin myös työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työnteon. Esimerkiksi mielenterveyssyistä työkyvyttömyyseläkkeellä tällä hetkellä yli 110 000 ihmistä, joista suuri osa olisi halukas tekemään töitä omien voimavarojensa mukaisesti.

Hallitusohjelmassa nostetaan järjestöt yhteistyökumppaniksi terveyden edistämisen hyvien käytänteiden ja toimintamallien toimeenpanossa. Samalla korostetaan järjestöjen roolia palvelujen kehittämisessä osallisuutta vahvistamalla ja hyödyntämällä kokemusasiantuntijuutta. Vastuun antaminen kolmannelle sektorille edellyttää myös kolmannen sektorin toiminnan edellytysten parantamista. Työllistymistä edistävä välityömarkkinatoiminta rakentuu synergisestä kumppanuudesta kolmannen sektorin ja julkisen sektorin välillä. Pienissä kunnissa on kunnan rooli merkittävä. Toimivien ja elinkelpoisten välityömarkkinatyöpaikkojen avulla voidaan ehkäistä heikossa taloudellisessa tilanteessa olevien henkilöiden syrjäytymisen syvenemistä. Samalla voidaan tukea heidän omaa pyrkimystään ansaita toimeentuloaan joko kokonaan tai osittain kunkin työkyvystä riippuen.

Lisätietoja:

Työ- ja koulutusvalmennuspäällikkö Karoliina Ahonen, Mielenterveyden keskusliitto ry, karo-liina.ahonen@mtkl.fi

Välityömarkkinoita tarvitaan heikossa työmarkkina-asetussa olevien selviytymiseksi

Hallitusohjelmassa asetetaan tavoitteeksi Suomen työllisyysasteen nostaminen 72 %:iin nykyisestä tasosta (67,7 % toukokuussa 2015; Tilastokeskus / Työvoimatutkimus). Käytännössä tämä tarkoittaa noin 100.000 työpaikan nettolisäystä nykytilanteeseen verrattuna. Suhdanteiden paraneminen hoitaa osan työpaikkojen lisääntymisestä, muttei kuitenkaan enempää kuin korkeintaan puolet. Jäljelle jää siis ainakin 50 000 työpaikan nettolisäys työelämän rakenteellisen uudistumisen kautta.

Suhdanteiden ja vientialojen kilpailukyvyyn paranemisen kautta tapahtuva työllisyysasteen kasvu tarkoittaa ensisijaisesti työttömyyden alentumista helpoimmin työllistyvien ryhmässä: äskettäin työttömäksi jääneet, korkeakouluista valmistuvat jne. Vaikeimmin työllistyvien kohdalla vaikutus on tunnetusti erittäin vähäinen (kokemusten mukaan laskukaudella ensimmäisenä ulos, nousukaudella viimeisenä sisään). Toisaalta suhdanneparaneminen myös tyhjentää työnhakijoiden joukosta tuon helpoimmin työllistyvien ryhmän. Toinen puoli työllisyysasteen nostosta tarkoittaa siis pitkälti tuetusti tapahtuvaa vaikeammin työllistyvien ryhmien työllistymistä tai maahanmuuton kautta tapahtuvaa työvoiman lisäystä tai molempia.

Välityömarkkinatoimijoilla on merkittävä rooli ennen kaikkea vaikeasti työllistyvien tukemisessa työhön. Lukumääräiset työllisyyden kasvun tavoitteet ovat erittäin kovia, vaikka välityömarkkinoiden hoidettavaksi jäisi vain esimerkiksi puolet tai kolmannes lisäyksestä, koska kyseessä on nimenomaan lisäys nykytilanteeseen.

Välityömarkkinoilla toimivissa työllistämisyhteisöissä palvellaan vuosittain arviolta yli 30 000 henkilöä joista yli 1 000 työllistyy avoimille työmarkkinoille (kattavaa valtakunnallista tilastoa ei ole). Viime vuosina on tehty monipuolista kehittämistyötä siirtymistä tukevien toimintamallien käyttöönottamiseksi. Pelkkä työelämään valmentaminen ei riitä, vaan tarvitaan räätälöityjä polkuja, joissa ammatillisen osaamisen kasvu tehdään myös muodollisesti näkyväksi opinnollistamisen avulla. Välityömarkkinoilla kehittynyt osaaminen voidaan huomioida niin koulutusjärjestelmässä kuin työelämässäkin. palvelunohjauksen parantaminen lisää välityömarkkinoiden vaikuttavuutta.

Välityömarkkinoiden kehittäminen edellyttää välityömarkkinoiden toimijoiden yhdenmukaista ja läpinäkyvää kohtelua verottajan ja TE-toimiston tulkinnoissa elinkeinotoiminnasta. Kolmannen sektorin toimijoilla ei toimintansa luonteesta johtuen ole varoja vastata ennakoimattomista takautuvista vastuista.

Välityömarkkinoiden toimintamahdollisuuksia voidaan parantaa hankintalain sosiaalisia kriteerejä hyödyntämällä. Välityömarkkinatoimijoita voidaan käyttää joko hankintojen toteuttajana tai valmennetun työvoiman tarjoajana avoimien työmarkkinoiden yrityksille, jotka toteuttavat hankintoja. Julkisella sektorilla on suuri mahdollisuus parantaa työllisyyttä asettamalla hallitusohjelmaan sisältyvän korjausvelan vähentämiseksi tehtävien investointien toteuttajalle työllistämiselvöite osatyökykyisten työllistämiseksi.

Lisätietoja:

kehittämispäällikkö Jukka Lindberg, Vates-säätö, jukka.lindberg@vates.fi,
toimitusjohtaja Hilka Halonen, Merikosken Meri-Lapin Työhönvalmennus-säätö, hilka.halonen@meriva.fi
toiminnanjohtaja Mari Ahonen-Walker, Valtakunnallinen työpajayhdistys TPY ry, mari.ahonen-walker@tpy.fi